

KASVATUS, OPETUS JA KUNTOUTUS

ELÄMÄNLAADUN KEHITTÄJINÄ

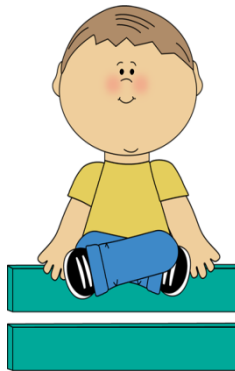
Kukka-Maaria Vänskä
(@riihimaki.fi)

Käyttötymisseminaari

**OPETUKSEN
TAVOITTEENA**

**UUDEN ASIAN
TAI TAIDON
OPPIMINEN**

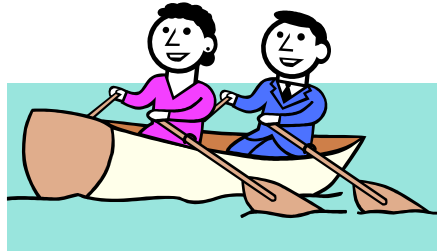

**TERAPIAN
TAVOITTEENA
KEHITYKSEN
TUKEMINEN
UUSIEN
TAITOJEN
OPPIMISEKSI**

**KUNTOUTTAVA KASVATUS ON ARKEA, JOSSA
LUODaan EDELLYTYKSET MAHDOLLISIMMAN
HYVÄÄN**

- ♥ **LAPSEN JA YMPÄRISTÖN VÄLISEEN
VUOROVAIKUTUKSEEN**
- ♥ **OMAN ARJEN HALLINTAAN**
- ♥ **ELÄMÄNLAATUUN**

**Merkityksellistä on,
mitä konkreettista
lapsen elämässä
tapahtuu
suunnitelman teon jälkeen
käytännön tasolla**

MIKSI?

- Palaverit ja suunnitelmat **tukevat** haluttua **muutosta**,
mutta eivät takaa sitä
- **Todelliset ja pysyvät muutokset** yksilön elämässä
tapahtuvat, kun **muutamme tietoisesti** lapsen arkea
merkitykselliseen suuntaan

HENKILÖKESKEINEN SUUNNITTELU

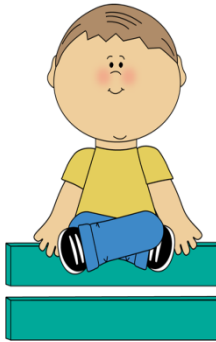
- Ajatonta
- Paljastaa tehottomat käytännöt arjen tasolla
- ... Jotta päästään tilanteeseen, mistä ei ole ennen voitu edes unelmoida
- Tehokkuus on siinä, että kaikkien aikuisten on pakko pysähtyä rutiinien keskellä... Kun asiat tuodaan konkreettisesti silmien eteen tarkasteltaviksi

MYÖNTEINEN KÄYTTÄYTYMISEN TUKEMINEN (Positive Behavior Support, PBS)

KÄYTTÄYTYMIS-
ANALYYSI

*Kuinka
käytöstä
muutetaan?*

NORMALISAATIO-
IDEOLOGIA

*Mitkä asiat ovat
yksilön kannalta
tärkeitä muuttaa ja
kuinka se
kannattaa tehdä
(arvot) ?*

MYÖNTEINEN KÄYTTÄYTYMISEN TUKEMINEN avainkysymys PROSESSINA

1. MIKÄ ON ONGELMA?

Määritellään ja päätetään,
mihin tartutaan ensiksi

2. MIKSI HAASTAVAA
KÄYTTÄYTYMISTÄ
ESIINTYY?

Toiminnallinen arviointi:
pyrkimyksenä ymmärtää
käyttäytymisen tavoitteita

3. MIKÄ YHTEYS ON
TIETYLLÄ
TAPAHTUMALLA
JA KÄYTÖKSELLÄ?

Mitä henkilö yrittää kertoa
toiminnallaan?
Mitä taitoja häneltä puuttuu?
(Keinottomuus kertoa tai toimia)
Mikä on ympäristön vaikutus
toimintaan?

4. RAKENNETAAN KONKREETTINEN JA YKSISELITTEINEN
TAVOITESUUNNITELMA

MYÖNTEINEN KÄYTTÄYTYMISEN TUKEMINEN

4. Konkreettinen ja yksiselitteinen tavoitesuunnitelma

MUUTETAAN JA POISTETAAN
HAASTAVAA KÄYDÖSTÄ
AIKAISEMMIN EDELTÄNEET
TAPAHTUMAT.

TARJOTAAN TILALLE
JOHDONMUKAISESTI
MYÖNTEISIÄ TAPAHTUMIA.
Esim. fyysisiä, kognitiivisia,
tunneperäisiä, ympäristöön
liittyviä, sosiaalisia ja/tai
aktiiviteettaja

OPETETAAN UUSIA TAITOJA

KORVAAVA TAITO - YHTÄ
TEHOKKAASTI PÄÄMÄÄRÄÄN

SELVIITYMIS- JA SIETOKYKYÄ
VAHVISTAVIA TAITOJA

YLEISHYÖDYLLISIÄ TAITOJA,
JOTKA LISÄÄVÄT YLEISTÄ
SELVIITYMISTÄ

JOHDONMUKAISET REAKTIOT
HAASTAVAAN KÄYTTÄYTYMISEEN

VÄHENNETÄÄN HAASTAVAA
KÄYDÖSTÄ YLLÄPITÄVIÄ PALKKIOITA

TARJOTAAN OPETTAVAISTA
PALAUTETTA

HYÖDYNNETÄÄN LOOGISIA
SEURAUKSIA:

länmukaisia, kunnioittavia,
kognitiivista ymmärrystä vastaavia

KEHITETÄÄN KRIISISUUNNITELMA: TARVITTAESSA
SUOJAA HENKILÖÄ JA YMPÄRISTÖÄ

PITKÄN TÄHTÄIMEN TUKI

ELÄMÄNMUUTOSTEN
VARMISTAMINEN
YHTEISTYÖNÄ - YKSILÖLLE
MERKITYKSELLISET
YMPÄRISTÖT

HANKITUN TIETO-TAIDON
SIIRTÄMINEN HALLITUSTI
-UUSILLE LÄHI-IHMISILLE,
OPETTAJILLE JNE.

MITÄ MUUTOKSIA YMPÄRISTÖSSÄ TULISI TEHDÄ?
MITÄ TAITOJA HENKILÖLLE TULISI OPETTAA?

MYÖNTEINEN KÄYTTÄYTYMISEN TUKEMINEN avainkysymys PROSESSINA

5. TOTEUTETAAN SUUNNITELMA, TEHDÄÄN
SEURANTA JA MUOKATAAN TARVITTAESSA

Toimiiko tehty suunnitelma?

Saadaanko käytöstä muutettua?

*JOS EI – Mitä muutoksia suunnitelmaan on
tehtävä, jotta siitä tulee tehokkaampi?*

OPETUS

TERAPIA

KUNTOUTTAVA KASVATUS

Olen tärkeä

Minulla on asiaa

Olen hyväksytty

Olen taitava

MITÄ AJATTELEN LAPSESTA JA HÄNEN MAHDOLLISUUKSISTAAN?

- Olemassa olevien rajoitusten poistaminen ja saavutustason nosto on mahdollista kun haastamme ajattelumme ja asenteemme
- Näkökulmana myönteisyyden läpitunkeva rehellisyys

MITÄ AJATTELEN LAPSESTA JA HÄNEN MAHDOLLISUUKSISTAAN?

- Mitkä asiat rajoittavat lapsen oppimista?
- Kuinka voimme tunnistaa ja sitten poistaa poistettavissa olevat rajoitukset?
- Olisiko syytä nostaa lapseen kohdistamaamme odotus- ja saavutustasoa?

Olen tärkeä

Hyväksynkö lapsen
juuri sellaisena kuin
hän on?

Kuinka osoitan
lapselle arjessa sen,
että hän on tärkeä,
riittää tällaisenaan ja
on sanomattoman
arvokas?

Olen tärkeä

- Ihmissuhteiden ympäröimä oppilas voi kokea olevansa arvokas sekä saavuttaa merkittävän roolin yhteisössään, kun häntä **kohdellaan kunnioittavasti** ja hänen **käytöstään tuetaan myönteisesti**

Olen tärkeä

- Otetaanko lapsi huomioon häntä koskevissa, hänelle merkityksellisiä päätöksiä tehtäessä?
- Onko tilanteita tarpeeksi?

Olen tärkeä

- Onko lapsella riittävä hallinnan tunne omasta elämästään?
- Hetki, viikko, vuosi, vuodet, siirtymät

Minulla on asiaa

- Jos lapsi ei saa ilmaistua itseään sanoin, kuvien avulla tai viittomin, hän tekee sen muilla keinoin

MITÄ MUUTOKSIA TAPAHTUU KÄYTÄNNÖN TASOLLA, JOS TODELLA USKOMME, ETTÄ...

- lapsi hyötyy kommunikointitaidosta?
- lapsella on asiaa ja meidän tehtävämme on varmistaa se, että hän tulee kuulluksi?

Minulla on asiaa

- Onko ympäristössä esteitä, joiden poistaminen mahdollistaisi tavoite- ja saavutustason noston?
- Onko lapselle opetettu keinoja kertoa itselleen merkityksellisistä asioista?
- Onko taitojen harjoittelua varten luotu riittävästi tilanteita?
- Onko lapsi saanut mahdollisuuden ja siihen tarvittavan ajan tulla kuulluksi myös aidoissa elämän tilanteissa, jotka tulevat kaikille yllätyksenä?

Olen hyväksytty

- Lapsen kykyä hankkia ja ylläpitää ihmissuhteita tuetaan
- Näin läheisyyden ja hyväksynnän kokeminen on mahdollista

Olen hyväksytty

- Lapsi saa olla lapsi ja nuoren kasvua kohti aikuisuutta tuetaan

Olen taitava

- Lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua täysipainoisesti elinympäristönsä elämään ja toimintaan

Olen taitava

Sopivan tuen avulla lapsi
pystyy saavuttamaan
uusia taitoja
ja kokea onnistumien
tunnetta

Olen taitava

- Aktiivinen, hyväksytty ja päätöksentekoon osallistuva lapsi voi kehittää omia kykyjään

Henkilökeskeinen suunnittelu opetuksen, kasvatuksen ja kuntoutuksen käyttövoimana

- Henkilö, jonka elämää suunnitellaan ja hänen perheensä ovat asiantuntijoita välittämään tiedon toivotusta elämänsuunnasta

Tavoitteellisen vuoropuhelun tärkein asia

- Määrätietoisesti rakentaa osapuolten välistä luottamusta ja hallinnan tunnetta
- Vanhemmat
- Opettaja
- Ohjaaja
- Perhehoitaja
- Terapeutti
- Lääkäri
- Ystävä, naapuri, mummi...

Tavoitteellinen vuoropuhelu

- Toisilta oppimista
- Luottamuksen rakentamista
- Tavoitteellista tiedon jakamista
- Myönteisyyden läpitunkemaa rehellisyyttä

Opettajan pedagoginen vastuu

- Varmistaa yhteinen ymmärrys
selkeät tavoitteet
selkeä lukujärjestys
selkeät ohjeet

Selkeys lisää yhteistä ymmärrystä, sitouttaa ja motivoi.

Selkeys tekee työstä tavoitteellista ja järkevää kaikille lapsen tukiverkoston jäsenille.

Pelkkä paperinpala ja kynä riittävät työskentelyyn

HENKILÖKESKEISET
AJATTELUN TYÖVÄLINEET
TUKEVAT HOJKS-
TYÖSKENTELYÄ JA
PÄIVITTÄISTÄ ASIOIDEN
RATKOMISTA.

Perheenjäsenet	ystävät ja kaverit
	IHMISSUHTEET
	Auttaa tunnistamaan henkilöille tärkeit ihmiset. Onko jokin ihmissuhdealue jota tulisi vahvistaa tai tukea?
Tärkeät koulun ihmiset	Muut palkkaa saavat ihmiset

 Voimmeko nähdä kielteisen myönteisestä näkökulmasta?	 Paljastaako käytös jonkin asian, mikä on henkilölle tärkeää?
 Miten voimme menestyksekkäästi tukea henkilöä hänelle tärkeässä asiassa?	 Mikä tekee asiasta ongelmallisen?

Tällainen on minun hyvä päivä/aamu/ilta

Tällainen on minun huono päivä/aamu/ilta

Mitä voimme tehdä, että hyvät päivät lisääntyisivät ja huonot vähenisivät?

MI	KUINKA OSALLISTUN PÄÄTÖSIIN?	KUKA TEN
PÄÄTÖKSENTEKOSOPIMUS		

 TOIMII	 EI TOIMI
KOTI	
TERAPIA	

Perheenjäsenet		ystävät ja -kaverit
		IHMISSUHTEET
		Auttaa tunnistamaan henkilöille tärkeitä ihmisiä. Onko jokin ihmisuhdealue, jota tulisi vahvistaa tai tukea?
Tärkeät koulun ihmiset	Muut palkkaa saavat ihmiset	Auttaa tunnistamaan keitä ihmisiä henkilön suunnitelman tekemiseen ja toteuttamiseen tarvitaan.

PCP : "Relationship Circle"

TOIMINTA	LÄSNÄOLON KUVAUS	OSALLISTUMISEN KUVAUS
TOIMINTAAN OSALLISTUMINEN Auttaa näkemään toimintaan osallistumisen kokonaisvaltaisemmin. Millaiseen toimintaan henkilö osallistuu päivittäin? Millaista toimintaan osallistumista on? Millaista uusia mahdollisuuksia toimintaan osallistumisessa olisi?		
AKTIIVISUUDEN KUVAUS	VUOROVAIKUTUS-MAHDOLLISUUDET	LISÄPANOKSET TOIMINTAAN OSALLISTUMISEEN

PCP: "Presence to Contribution"

Haluttu ja toivottu tuki	Tarvittavat taidot	Tarvittavat luonteenpiirteet	Toivotut yhteiset mielenkiinnonkohteet

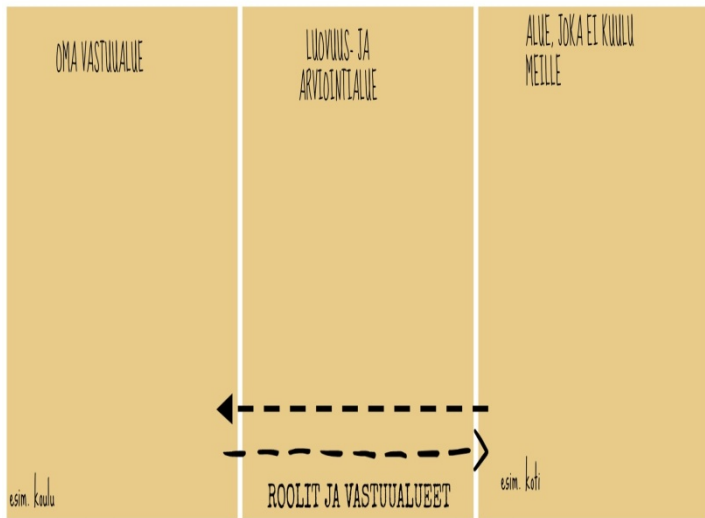
HenkilökuntaMATS AUS

PCP: "Matching Staff"

PÄIVÄYS	Toiminta	Tukihenkilöt ja kaverit	OPITTIIN: MIKÄ TOIMI? PIIKKO HENKILÖ TOIMINNASTA? MIKÄ KANNATTAA PYSYÄ SAMANA?	OPITTIIN: MIKÄ EI TOIMINUT? MISTÄ HENKILÖ EI PITÄNYT? MIKÄ KANNATTAA MUUTTAA?

OPPIMISPÄIVYRI

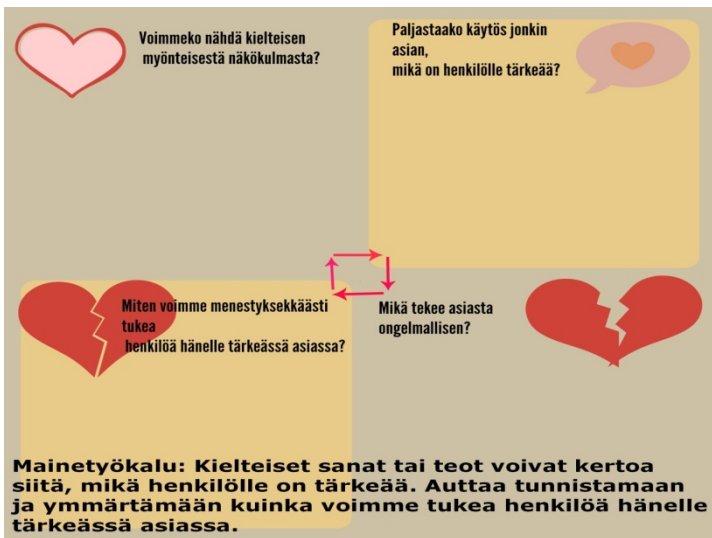
PCP: "Learning Log"

PCP: "The Doughnut Sort"

TÄRKEÄT PÄÄTÖKSET ELÄMÄSSÄNI	KUINKA OSALLESTUN PÄÄTÖKSIIN?	KUKA TEKEE VIIMEISEN PÄÄTÖKSEN?
PÄÄTÖSENTEKOSOPIMUS		

PCP: "Decision Making Agreement"

PCP: "Reputations"

PCP: "Sorting Important to/for"

TAVOITE- TYÖKALU

AUTTAA
SUUNTAUTUMAAN
HALUTTUUN
TULEVAISUUTEEN
VARMOIN ASKELIN

NYKYINEN
TILANNE

HENKILÖLLE
TÄRKEÄÄ
TULEVAISUUDESSA

IHMISET , JOITA
TARVITAAN
TAVOITTEESEEN
PÄÄSEMISEKSI

VÄLITAVOITEET

VASTUUNJAKO

UNELMA ELI
TAVOITELTAVA TILANNE

 TOIMII KOTI	 EI TOIMI KOTI
TERAPIA	TERAPIA
KOULU/OP	KOULU/OP

PCP: "Sorting What's Working/ Not Working"

HENKIÖ KOKEMI NÄIN: _____ _____ _____ _____ _____ _____	TILANNE MUUTTUISI NÄIN (TOIVOTTU TULEVAISUUS) _____ _____ _____ _____ _____ _____
TILANNE ON TÄMÄ: _____ _____ _____ _____ _____ _____	AJATTELEMME HÄNEN TÄRKEITÄN _____ _____ _____ _____ _____ _____
JA TOIMIMME NÄIN: _____ _____ _____ _____ _____ _____	TAITO, JONKA HENKILÖN MEIDÄN TULISI OPPIA: _____ _____ _____ _____ _____ _____

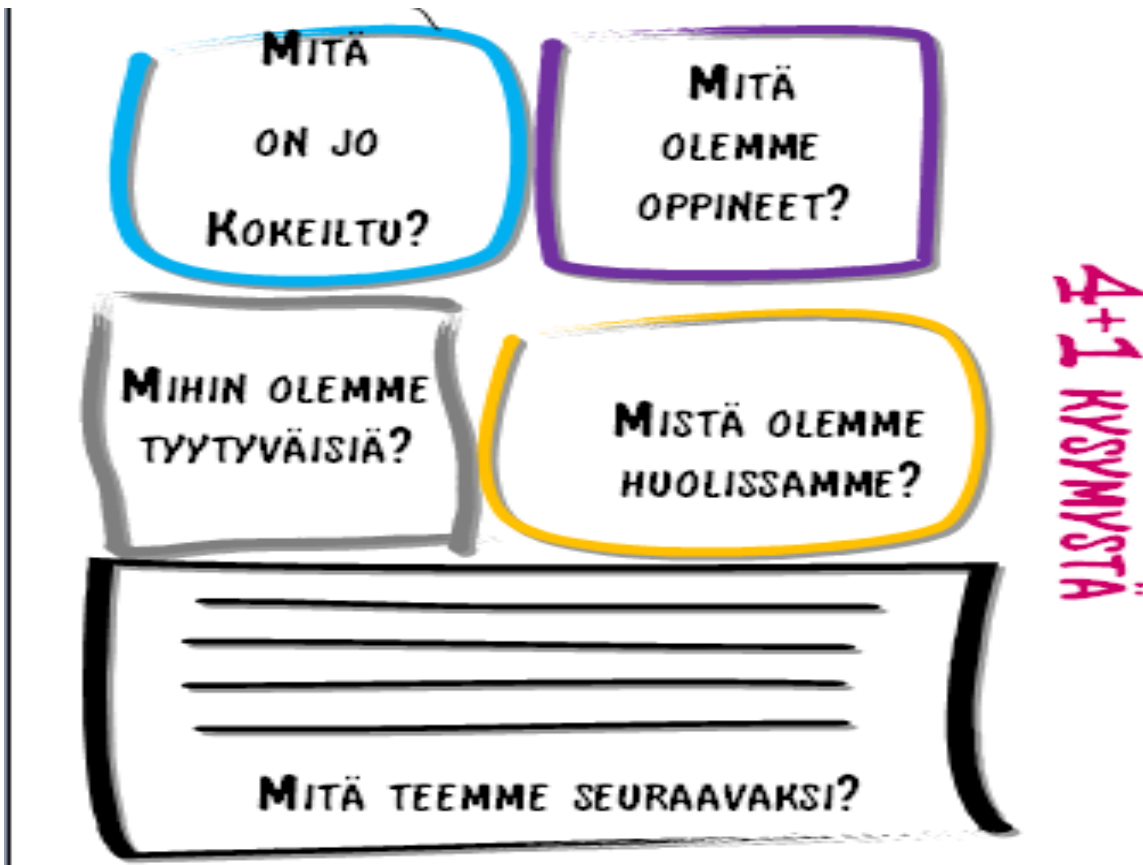
PCP: "Communication Chart"

Tällainen on minun hyvä päivä/aamu/ilta 	Tällainen on minun huono päivä/aamu/ilta
Mitä voimme tehdä, että hyvät päivät lisääntyisivät ja huonot vähenisivät? 	

PCP: " Good Days/Bad Days"

unelmat _____ _____ _____ _____ _____ _____	Kuinka etenemme varmoin askelin kohti unelmia... _____ _____ _____ _____ _____ _____
pelot _____ _____ _____ _____ _____ _____	.... ja pois päin peloista

PCP: "Dreams and Fears"

PCP: 4 +1 Questions

Yhden sivun profiilit elämänkaaren eri vaiheissa

PCP: "One Page Profiles"

Jacob
Year 5

Things we love about Jacob
His sense of humour
Gives everything a go
He is kind and gentle
He loves asking questions
He is great at anything technical
He knows loads about films
He is constantly smiling

How best to support Jacob at school
Don't give Jacob more than 2 instructions at a time.
Ask Jacob to repeat instructions so you know he has understood.
Revisit instructions every 5-7 minutes.
Ask Jacob to check spellings using a dictionary and new words using a thesaurus.
When writing, ask Jacob to read it out and edit it. Writing on alternate lines helps this.

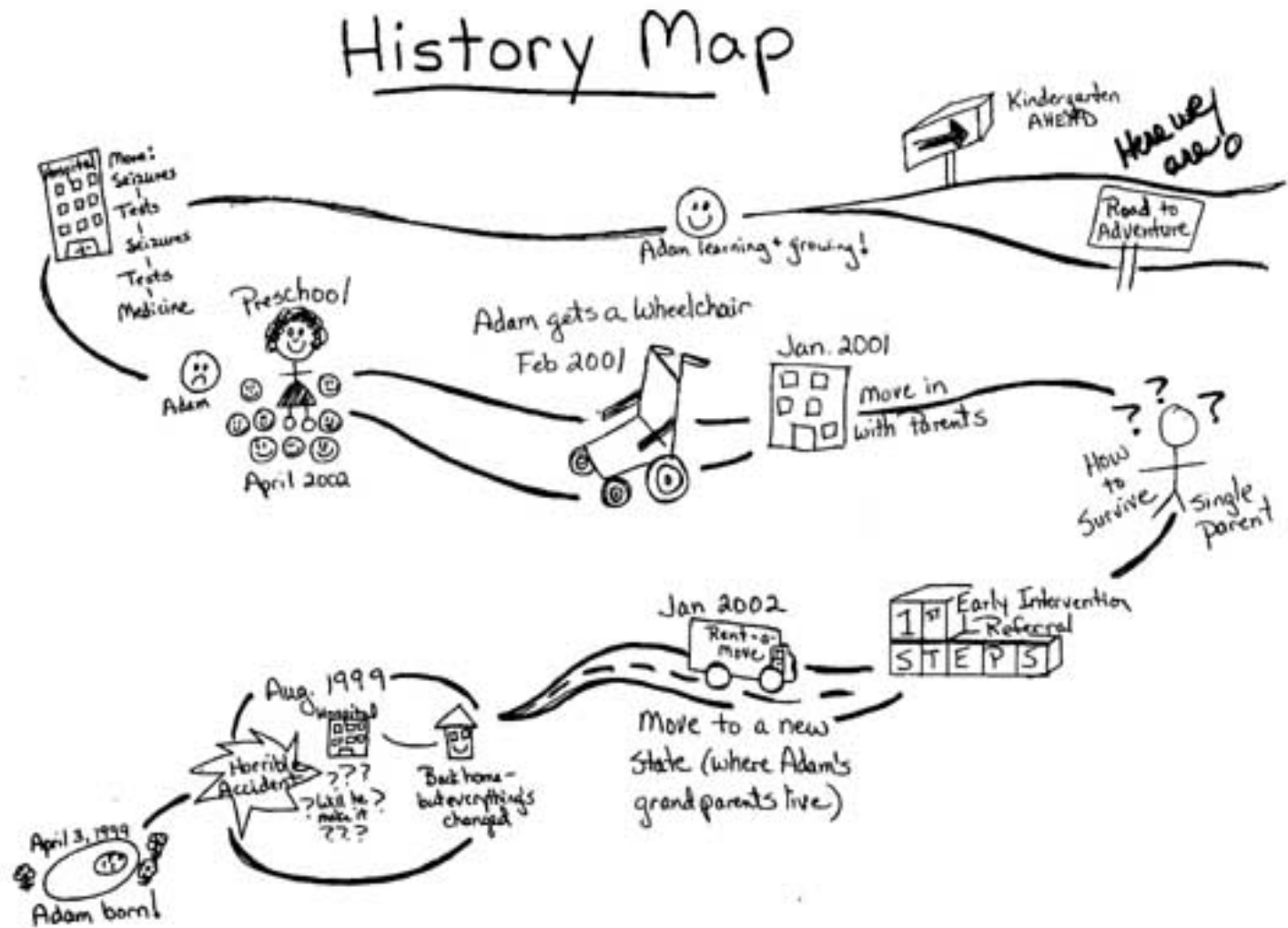
What is important to Jacob at school
Doing Maths - especially cracking times tables
Using the computer for maths games and research
Playing with friends Oliver and Milo at break time
Swimming lessons at school and then practising swimming at weekends!
Doing word searches

<http://onepageprofiles.wordpress.com/tag/one-page-profile/>

Helppo
aloitustyöväline,
jossa kartoitetaan
henkilölle tärkeitä
asioita
mieltymysten ja
tuen tarpeen
kannalta. Toimii
käyntikorttina.

Valmiita pohjia:
<http://www.sheffkids.co.uk/adultssite/pages/onepageprofiletemplates.html>

Mieleen jäävä keino
kuvata
henkilön/perheen
historiaa. Auttaa
ymmärtämään,
mistä henkilö on
tullut tähän
tilanteeseen.

Kuvat: <http://www.indstate.edu/>

Henkilökeskeisestä suunnittelusta:

Henkilökeskeinen suunnittelu tunnetaan Suomessa myös nimellä ”Yksilökeskeinen suunnittelu” tai ”YKS-työskentely”.

Englanninkielinen termi lähestymistavalle on ”Person-Centered Planning” (PCP) ja ajattelun työvälineet ”Person-Centered Planning Thinking Tools. Googlaamalla asiasta löytyy paljon tietoa. Amazonin kautta kirjallisuutta on myös runsaasti. Suomenkiellellä saatavuus on vielä niukkaa.

Kattava nettilähde on

www.helensandersonassociates.co.uk.

Positive Behavior Support (PBS)

Myönteisestä käytöksen tukemisesta on myös kirjallisuutta niin vanhemmille kuin kouluille ja muille ammattilaisille. Netissä mm. <http://synapse.org.au/get-the-facts/what-is-positive-behaviour-support-fact-sheet.aspx>

Työvälineiden visualisointi: PICMONKEY.com